

**Dissertatio medico-practica inauguralis, de peripneumonia vera ... /
Eruditorum examini submittit Carolus Carnier.**

Contributors

Carnier, Carolus.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Apud Joannem Bos, 1761.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ucv3c8mk>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

DISSERTATIO MEDICO-PRACTICA
INAUGURALIS,

DE

PERIPNEUMONIA
VERA.

QUAM,

FAVENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate MAGNIFICI RECTORIS,

D. GERLACI SCHELTINGA,

J. U. D. ET JURIS CIVILIS IN ACAD. LUGD. BAT.
PROFESSORIS ORDINARI,

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu,*
& Nobilissimae FACULTATIS MEDICAE *Decreto,*

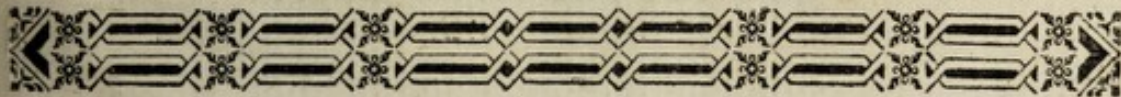
PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis
rite & legitime consequendis,

Eruditorum examini submittit

CAROLUS CARNIER,
WADDINXVENIENSIS BATAVUS, CIVIS SCHOONHOVIENSIS.

Ad diem 24. Novembris MDCCLXI. H. L. Q. S.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOANNEM BOS, 1761.

DISSERTATIO MEDICO-PRACTICA

PERIPNEUMONIA

V. E. R. A. A. V. I. E. R. I. S.

AVVENTI DEO TERNI OTT. MAX.

Et Avventi Magnifico Rectori

D. GERLACI SCHELTINGA

U. D. H. I. S. C. I. T. I. S. I. N. A. C. I. D. I. N. D. E. A. T.

U. D. H. I. S. C. I. T. I. S. I. N. A. C. I. D. I. N. D. E. A. T.

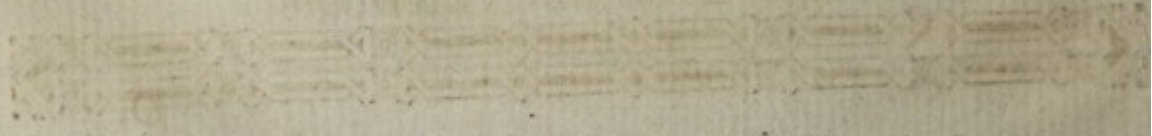
PRO GRADU DOCTORATUS

Summius in Medicina Honoribus & insignibus

Summius in Medicina Honoribus & insignibus

CAROLUS CARNIER

WARRINGTONENSIS NATALIS, CIVIS SCHONOVIANUS

LUCIDINI PATRONORUM
Apud JOANNEM BOS, 1761

D. JANONI WOODRIST.
GUBERNATORI SUPREMO QUONDAM IN RE.
PLURIMUM REVERENDIS,

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS,

D. THEODORO LAMBERTO.
D. GERARDO CARNIER,
ORACULORUM DIVINORUM INTERPRETI FIDELIS-
SIMO, EMERITO DIGNISSIMO,

PARENTI OPTIMO, OMNI, QUA PAR EST, PIETA-
TE ET REVERENTIA AETERNUM PROSEQENDO.

D. FRANCISCO LIETAERT,
J. U. D.

BAILLIVO CHOMARCHO ET SECRETARIO IN PAGIS
NIEUKOOP, NOORDEN, ET ACHTIENHOVEN,
FRATRI AFFINITATIS VINCULO MIHI CONJUNCTO,
CARISSIMO.

D. PETRO DOESBURG,
MYSTERIORUM DIVINORUM IN ECCLESIA, QUAE
CHRISTO COLLIGITUR IN PAGO VULO VARICK,
QUONDAM INTERPRETI FACUNDISSIMO,

MAGNO MEO AVUNCULO, OMNI HONORE ET A-
MORE COMPLECTENDO.

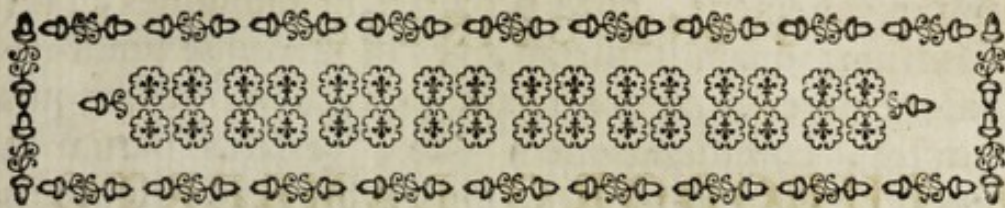
D.

D. JANO VAN VOORST,
GUBERNATORI SUPREMO QUONDAM IN RE-
GIONE GUINEAE.

D. THEODORO LAMBERTO
DOESBURG, J. U. D.

TOPARCHAE IN VARICK ET WYENRAADEN,
COGNATIS MEIS EXOPTATISSIMIS AD RO-
GUM USQUE COLENDIS.

M. U. S. A. C. R. U. M.

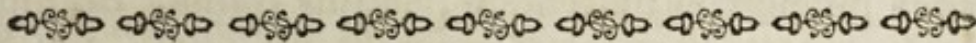

DISSERTATIO MEDICO - PRACTICA

INAUGURALIS

DE

PERIPNEUMONIA VERA.

§. I.

xacto vitae Academicæ cursu, sum-
 mos artis Medicæ celebratissimæ
 honores ambire, sustineo. Ad eos
 rite consequendos, specimen edi-
 turus Studiorum, animum induxi,
 de *Peripneumonia Vera* agere.
 Haec inter morbos, quibus genus
 humanum non raro afficitur, gravissimos a Medicis
 Practicis referri solet. Inflammatio est, magis mi-
 nusve

A

nusve

nusve vehemens, quae proxime in pulmones, tam dextrum, quam sinistrum, vel in utrosque simul incidere potest. Amplissimam ejus, si vel solam quis spectet, considerationem esse, versatus parum in Praxi nemo non noverit. Quare brevitatis studiosus historiam Viscerum illorum thoracis principum Anatomicam omittendam duxi. Licet eam ut notam hic supponere, quam ceterum describere, non injucundum foret. Aggredior ergo rem ipsam, & tenuitatis meae probe conscius, rogo L. B., ut conatus juveniles aequi bonique consulere velit.

§. I I.

Peripneumonia nomine sic vocatur Graeco, composito ex *περι* & *πνεύμων*, origine sua affectum, circa pulmonem nascentem, latinis innuit. Significatio autem haec ejus generalis uti olim, ita & nunc, Medicis stricte denotat *inflammationem*, vel *pblegmonem pulmonum*, nec non *membranarum*, *viscus illud cingentium*, cum febre acuta, anxietate, spirandi angustia, tussi, dolore gravativo, magis minusve acerbo &c. conjunctam. Definitio haec, ut apparet, peripneumoniam sistit *veram*, quam distinguere oportet a *Notha*, vel *Spuria*, quae a priori tam ortu suo, quam decursu plurimum differt. Notissimum est, veram illam a Practicis dispecti in *humidam* & *siccam*, *Idiopathicam*, & *Symptomaticam*, *Sporadicam*, & *Epidemicam*. Species hae quales sint, & quomodo discrepent, facile cognoscitur. Sed necessum erit, peripneumoniam,
modo

modo definitam, accuratiori indagationi subicere. Inflammationem istam proxime vel pulmonum vasibus, vel membranis ut diximus accidere, cadaverum, morbo illo, extinctorum, inspectio, causarum applicatarum vis & effectus, inde redundantes, clare docent.

§. I I I.

Interea, quae Nobis considerata sunt, primo occurrunt *signa diagnostica*, quibus peripneumonia (§. II.) praesens sese prodat. Necessè est ea bene perspecta habeantur, ad hostem, quo medico conflictandum, recte detegendum. Illa vel *communia* sunt cuilibet inflammationi, ut febris acuta, dolor, aestus, & symptomata plura; vel *propria*, quae ad peripneumoniam solam pertinent. Posteriora tam multa & varia habentur, ut ad certas classes vix revocari possint. Observant Practici, qui iis describendis operam dederunt, memorantque anxietatem summam; respirationem difficilem; & quandoque stertore molestant, angustationem thoracis, cum obtusi doloris sensu; jactationem corporis; genarum oculorumque ruborem, e livido in purpureum vergentem; tussim valde incommodam, vel siccam, vel humidam, accedente excretionem sputi, sanguinolento-saniosi, viscoli, flavescens; pulsum debilem undosum, saepissime inaequalem & intermittentem; frigus in extremis, quod pessimum, & calorem summum in interioribus; debilitatem subitanam; pervigilia; deliria magis minus-

ve intensa; decubitus in latus adfectum aegerri-
mum; nares expansos; linguam exsertam; &c. Quo
jam plura horum signorum simul emergunt; eo
plus portendere periculi, ex Prognosi mox pate-
bit. Non omnia vero, quae enumeravimus, simul
& semper adsunt; sed alia aliaque pro sedis inflam-
mationis diversitate, morbi vehementia, & dura-
tione.

§. I V.

Ne inter tot signa, quot prodeant (§. III.);
dubii haereamus; Medici sagaciores quaedam con-
stituunt, *Pathognomica* dicta. Haec ordine sequun-
tur notanda, distinctam veluti morbi interni faciem
exhibentia. Peripneumonicus continua laborat fe-
bre acuta; anhelat multum & aegre spiritum ducit;
tussit acriter cum vel sine sputi evacuatione, &
dolorem sentit gravativum, plus minus ingra-
tum in pectore, & suffocationis anxietate premi-
tur.

Ut vero peripneumonia vera a spuria dignoscatur;
scire oportet, illam plerumque invadere exercita-
tos, robustioresque homines; & alteram debiliores,
minus actuosos, leucophlegmaticos, Catharro-
sisque fluxionibus obnoxios. Priorem itidem frequen-
tius infestare aetatem consistentem, juvenilem puta
& virilem; Posteriolem senilem. Veram porro na-
sci ex spissitudine inflammatoria; Notham ex Vi-
scido lento, inertis, pituitoso & frigido. Quibus
addendum, peripneumoniam nostram ut plurimum
quam subitissime exoriri, graviora statim inducere
symp-

symptomata, eaque brevi ad *ακμὴν* tendere; & spuriam lentiori gradu procedere. Quibus accurate perpenſis, certa peripneumoniae verae diagnosis obtinetur.

§. V.

Verum non pauca ex enarratis (§. IV.) signa peripneumoniae cum pleuritide communia exiſtere, conſtat. Ad ea curate diſtinguenda, ne error oriatur, animus ſedulo adverti debet. Obſervatur nempe peripneumonia majorem parere anxietatem, & ſuffocationis metum, quam pleuritis, in qua etiam dolor ſaevit atrocior, punctorius, & lancinans; Pulsus praeterea adest durus, & renitens, qui peripneumoniacis, imminuto multum, vel impedito ſanguinis tranſitu a corde dextro ad ſiniſtrum, mollis evadit. Quid? quod doloris, quoque ſedes diſferat, & vomitus in peripneumonia frequentius, quam pleuritide, ſuboritur. Peripneumonia demum ab aſthmate diſtinguitur praegreſſa vel comitante febre, & reliquae illius ſpecies (§. II.) ſignis evidentiffimis patent. Ita epidemicae ſunt, ſi plures eodem tempore corripiantur aegri; ſymptomatae, ſi per metaſtaſin materies inflammatoria ex alio loco ad pulmones ſit delata; ſicque de ceteris, quibus recensendis non opus eſt inmorari.

§. V I.

Proximum est, convenienti naturae ordine, peripneumoniae genesin speculari, quae Nos ad *causarum* ejus perlustrationem recta ducit. Varias illae sunt tam forma, quam vi sua, qua magis minusve violentam agunt tragoediam. Possunt commode, distinctionis doctrinae causa, in *universales*, cuilibet inflammationi communes; & *Particulares*, inflammationem determinato quodam modo in organum pneumaticum dirigentes, dispesci. Missis prioribus, ne a scopo aberretur; posteriores dedito studio enumerare & expendere oportet. Solent, melius ut perspiciantur, in medicorum Scholis in proximam & remotam distingui; licet certa quadam ratione physica omnino cohaereant.

§. V I I.

In enumeratione causarum peripneumoniae (§. VI.) primo quidem loco *proxima* describenda venit. Ea est ejusvis, qua immediate, seu directe, ut loquuntur, peripneumoniam producat, praesentemque a principio ad finem complectatur. *Vera*, quae merito admittenda, rejectis aliis, ingeniose fictis de acido, in humoribus peccante, similibusque, consistit *in obstructione calida cum diathesi inflammatoria, arteriosis pulmonum vasis infixata, accedente valido motu a tergo, febris acutae impetum sequente.*

Re-

Remotae, quae appellantur duplicis statuuntur generis, nempe *praedisponentes* & *procatarticae*.

§. V I I I.

Praedisponentes (§. VII.) peripneumoniae causae, omnibus illis continentur dispositionibus, quibus corpus, cui insitae, prae aliis inflammationi illi obnoxium reddatur. Inter eas primo se offert *aetas*, cujus qualicunque vitio juniores, & artubus valentes magis, quam senio affectos homines in peripneumoniam inclinare, constat. Spectat huc etiam *plethora*, quae plurimum, ut sic dicamus, inflammationi favet, adeo ut & materiem & causam subministret. Ansam porro praebet *praeternaturalis thoracis conformatio*, live sit a nativitate, vel alia causa adversa; testibus gibbosis, similibusque, quibus frequenter pleura pulmonibus accreta esse solet. Sed praecipuis hisce causis annumerari possunt & debent *crebriores ejusdem mali reditus*, qui, quo plures sunt, eo majorem iterum iterumque invadendi potestatem nancisci, videntur. Quibus demum adjici possunt multifaria *artificia*, Metallurgis, Chimistis, Lapididis &c. maxime fatalia; acri frigore horrens *aëris temperies*; status *graviditatis* &c. Verum utut saepissime praedispositiones adsint; non tamen semper ad peripneumoniae generationem absolute requiruntur. Equidem inflammatio illa quin in hominem, integerrima valetudine praeditum, & nihil forte seminii morborum alentem interdum irrumpat, nemo facile dubitet. Pos-
sunt

sunt certe occasionales causae adeo violentae contingere, quae proxime organum incurrant pneumaticum, & sine ulla praedispositione peripneumoniam gignant.

§. I X.

Occasionales peripneumoniae causas omnes illae habendae sunt, quae faciant, ut sanguis in pulmonum arteriis statim concipiat. Differunt vehementer inter se, & resident vel in solidis, vel fluidis, vel utrisque simul. Partes solidae enim vasculosae, Pathologia Medica docente, possunt per ἐμΦραξιν, aut θλίψιν, vel στενοχωρίαν &c. tam vehementer impediri, ut aequalem humorum cursum intercipiant. Fluida spissitudine morbosa, varia cacochymiae inducta specie, adeo etiam mutare queunt, ut mobilitatem permeabilitatemque suam exuant. Ad haec referre licet errores loci, humoribus ex serie sua in alienam, minus patentem abductis. Paucis, quidquid liberum sistat humorum motum, vel impediat, cooriente stimulo febrili, systema nervaeum nimium lacescente; id causarum occasionalium classi inscribendum. Ad hanc a longo jam tempore res quaedam, quas *non naturales* appellant, reduci solent, numero sex statutae, quae sunt 1° Aer; 2° Cibum & potus; 3° motus & quies; 4° somnus & vigiliae; 5° Excreta & retenta; 6° animi affectus.

§. X.

Instituti ratio jubet, ut perquiratur quaenam res non naturales, & quomodo, peripneumoniam ingenerent. Inter eas principem tenere locum *aerem*, apertum est. Hic, quo nemo nec per minimum temporis carere possit, multiplices subit vicissitudines, foecundae peripneumoniae generatrices. Externus intemperatus, proxime per os in pectus ruens, intrat pulmones, eosque necessario noxiis qualitatibus suis plus minus graviter adficit. Qualitates illae sitae sunt in humiditate, siccitate, calore, frigore, gravitate, levitate, & impuritate, ab exhalationibus causticis, adstringentibus, coagulantibusque nata. Aer jam humiditate sua peripneumoniam creare posse, facile demonstratur. Talis enim laxando fibras vasorum pulmonalium, actionem eorum debitam in humores imminuit, illosque, spissiores factos, in vasculis minimis stagnare cogit. Idem, sic constitutus perspirationem sanctorianam vehementer remoratur, eoque ansam dat mucosis ferolisque humoribus, in pulmone accumulandis. Si siccitate peccet aer, nihil minus, quam humiditate sua, pulmonibus nocet. Facit enim, ut systema aeriferum, subducto madore naturali, exarescat, avolent subtiliora, crassiora coeant, & omnia quasi habitum inflammatorium contrahant. Mutationes hae incidunt graviore, si atmosphaerae calor accedat, quo urente, sanguinis nostri motus non potest non acrius intendi, difflatio mobiliorum

B

rum

rum augeri &c. Sed nihil mitius calidiori iusta agit aer frigidus. Hic inimica, qua pollet, vi constringit vasa, sanguinemque inspissat, adeo ut angustiores vias debite percurrere nequeat. Atque hinc fieri solet, ut tempore hyemali acutiori, plures exsurgant inflammationes, quam aestivo temperato, praesertim si simul motus animalis validior instituat. Aer porro, praeter modum gravis, ceu aucto pondere corporis ambitum premendo, vasa angustat, humoresque a peripheria ad centrum urget, compellitque. Unde aptam nasci conditionem ad inflammationem contrahendam, liquido apparet. Contra levior aer, quam salubris esse solet, imminuta pressione, solida nostra ad majorem dilatationem disponit, qua accidente, liquida, superato tono naturali, illa distendunt, & in vasorum ordines subtiliores excurrando inflammationem per errorem loci creant.

Caustica tandem, adstringentia, vel coagulantia, pulmonibus nostris maxime adversa esse, in confesum venit. Etenim, ubi illorum superficiem internam attingant, excitato spasmo, fibras adstringunt, & adeo arctant vascula, ut fluida intercepta inflammatoriam induant naturam. Hinc non in frequenter contingit, ut ejusmodi pernicialibus valde particulis inquinata Atmosphaera, violente oboriantur inflammationes, brevi saepe numero funestae. Quo plures nunc ex memoratis qualitates nocivae aeri inhaerent; eo plus nobis minantur periculi.

§. XI.

In expositione causarum Peripneumoniae occasionalium ad *ingesta* transeundum est. Haec, quae ad cibum & potum referri solent, vel *quantitate*, vel *qualitate*, peccare vulgo dicuntur. Quod quantitatem attinet; haec, multos inter morbos, variosque, pulmonum inflammationes ingenerare potest. Distentus enim nimis ventriculus cibis cedit facile & antrorsum & sursum, eoque represso diaphragmate, obstat, quo minus thorax rite amplietur.

Quo facto, statim iter sanguinis per pulmones impeditur, ejusque in extremis vasculis stagnatio producit, quae, si febrilis stimulus innascatur, obstructionem inflammatoriam excitet. Hujusmodi casum infelicem, & notatu dignum, ab erudito Medico & amico exoptatissimo, W. L. VEERMAN mihi relatum memini. Observasse se nempe dixit, Peripneumoniam ortam homini, qui panis calentis nimium ingesserit, praegressis summis anxietatibus. Praeterea ubi plus alimentorum, quam natura ferre queat, sumitur, abundantior chylus, multis scatens cruditatibus, ad interiora raptus, sanguinem onerat, & inquinat, ita ut vasorum pulmonalium angustiis impactus ad stasin inflammatoriam deducatur.

§. XII.

Ad *ingestorum qualitates* noxias pervenimus. Hae principum Practicorum consensu, vel pendent ab

indole *acri*, vel *viscida*, vel *oleosa*. Extra dubium positum est, acria ex primis viis in systema circulatorium posse irripere. Ingressa hoc, irritando vasa, sanguinem circumvehentia, motum ejus redere rapidiorem, nimium accendere calorem, & peripneumoniam conflare. Viscosa si fuerint ingesta, idem quoque malum invehunt. Fatendum quidem, quod primae digestionis officinam maxime gravent, & viscera abdominalia infarciant. Verum tamen possunt & inquilinis mista, & diluta humoribus, ad pulmones deferri, & ibi inflammationem citius tardius procreare. Si tandem ingesta oleo redundant, humoribus saepissime Phlogosin induci, constat. Etenim molecule ejus crassiores & tenaciores, per massam sanguineam diffusae, vascula minora facile insident, obturant, & rancorem nactae, pessimo stimulo inflammationis causae evadunt. Uti jam esculenta, ita etiam potulenta noxia valde deprehenduntur. Frigida alia, calente corpore hausta, perniciosam vim suam tum liquida inspissando, tum constringendo solida exerunt. Acida, calide adhibita dum partes firmas laxant valide, & enervant, fluidas autem dissolvunt, & attenuant, errores loci producant. Spirituosa volatilia aestu illato corpus incendunt, eoque ut & effecto sanguinis coagulo peripneumoniam excitare valent.

. I I X . 2

Ad hunc locum quatuordecim peruenimus. Ita
de hunc locum quatuordecim peruenimus. Ita
de hunc locum quatuordecim peruenimus. Ita

§. XIII.

§. XIII.

Quomodo jam *motus* & *quies* peripneumoniae ortum praebeant, ordine nunc dispicere oportet. Sed de animalijusto incitatori, primo dicendum est. Hic quando nimis diu continuatur, humoribus circulantibus maximum addit velocitatis gradum, & ubique nimium diffundit calorem. Unde necessario dissipatio liquidorum, crassiorumque condensatio existunt, quas stasis inflammatoria plerumque sequitur, ex qua, pulmonibus infixam, peripneumonia provenit. Possunt huc referri omnis generis exercitia validiora, & imprimis illa, quibus maxime agitur organum respirationis; ut clamores, tubarum inflatus, cantus, sternutatio, tussis &c. Quies, diu nimis protracta, contrario modo inflammationem nostram gignit. Quandoquidem lentorem humoribus & solidis inertiam creat; fieri potest, ut vasa pulmonalia obsessa adveniente febre, impetum augente circulationis, revera inflammentur.

§. XIV.

Causis procatarteticis Peripneumoniae jure meritoque annumerantur *somnus* & *vigiliae*. Utriusque excessus est, qui noxam adfert. Prioris effectus conveniunt proxime cum iis, qui a nimia quiete proficiuntur (§. XIII.) Posterior vero causa, quae in vigiliis nimis constat, motus fervidioris impressio- nibus fortioribus respondet, ita ut in classe causarum locum sibi hic vindicet.

§. X V.

Quibus perspectis; *excretorum & retentorum* vis Peripneumoniam suscitandi, facile cognoscitur. Excreta, (ubi ea egeruntur, quae forent retinenda,) si modum excedant, sive per vias emittantur naturales, vel praeternaturales, saepe numero inflammationes peperisse dirissimas, observantur. Ratio, quae doceat experientia, amplectitur. Certissimum est, excretionibus nimis corpora ita exhauriri posse, ut vires vitae concidant. Hinc languentibus maxime actionibus vitalibus, humores degenerant, spissescunt, & haerent inertes. Sed mobilia sensim magis magisque secedunt, remanent inertiora, figuntur, & obstructions faciendo, quamvis lentas vel frigidas, possunt successu temporis injicere inflammationem. Retenta, (ubi intus in corpore continentur excernenda) quae varia sunt, ad generum inflammationis plurimum faciunt. Ubi salutaria ceterum, qualiacunque fuerint, retinentur, plethoram conficiunt, inflammationis causam frequentissimam (§. VIII.). Eodem ex fonte variae fluunt corruptiones, congestiones, stagnationes, metastases, &c.

§. X V I.

Animi affectus inter causas Peripneumoniae procatarticas maxime eminent. Incredibile est, vehementiores paulo si excitentur, quam mirifice totam

tam fere vitae oeconomiam convellere possint. Omnis fere generis motus praeternaturales sunt, in quos homines conjiciunt. Ex iis non raro consequuntur inflammationes subitissimae pessimaeque. Proponamus E. G. nobis hominem, terrore correptum graviori. Ille fulmine veluti percussus quandoque obrigescit statuae ad instar, interdum animo cadit, horrore perfusus frigidus; aliquando convulsionibus tentatur, & spasmis violentissimis aliaque subit plura horrenda valde mala. Constrictis partibus exterioribus, sanguis ad interiora pulsus, opprimit cor & pulmones, ita ut ibi & obstruat vasa, & inflammet.

§. X V I I.

Praeter causas expositas peripneumoniae occasionales occurrunt adhuc plures. Tales sunt, quae potissimum nominandae, metastases, praegressos sequentes morbos. Equidem notissimum, materiem inflammatoriam, purulentam, & qualemcunque pravam, ex alia, magis minusve remota corporis nostri fede ad pulmones posse transferri, & inflammationem adducere. Haec quin etiam quam maxime metuenda sit, in hydrope pectoris, empyemate &c. nemo Medicorum amplius dubitat.

§. X V I I I.

A causis peripneumoniae ad *effectus* investigandos accedimus. Hi exhibent proprie, qui sensibiles

les sunt *symptomata*, eaque varia referuntur. Non abs re erit, praecipua, in diagnosi proposita, paulo curatius hic perpendere. Inflammatione scilicet enata, vascula pulmonum variam, & magis minusque incommodam sustinent violentiam. Hinc praeter modum distenduntur, atteruntur percellunturque, adeo ut tumor inflammatorius magis magisque crescat, ut & calor, dolor, anxietas &c. Praeterea, obstructis pulmonibus, sanguis a capite descendens circa cor dextrum accumulatur, & occupat vasa altiora exterioraque; unde facies tumet, turget, rubet &c. Solet insuper peripneumoniam comitari respirationis difficultas, quae a pulmonum infarctu ortum ducit. Ex quibus etiam patet, cur peripneumonici non nisi parum spiritus, eumque creberrime trahant. Natura, cum inspiratione commoda perfungi nequeat, ut saluti prospiciat periclitanti, breviori saepiusque repetita utitur. Certis quoque observationibus constat, exspiratum aërem semper solito esse calidiorem, aestus interni praeternaturalis effectum. In peripneumonia dein semper vere magis minusve violenta insistit tussis. Haec ab agente intus hostili proficiscitur, & praestat fere, idem, quod concussio major. Strepitus insuper haud infrequens in pectore audiri solet. Oritur ille vel a siccitate, calore inflammatorio producta, vel ab inspissatione humorum. Tandem accedunt adhuc coeffecta varia, ex prohibito sanguinis descensu vel reditu e cerebro redundantia; E. G. coma, phrenitis, delirium, pervigilium, paralytis &c. Atque haec praecipua sunt, quae

quæ ad peripneumoniam pertinent, symptomata. Possent quidem, si animus esset, auctores evolvere, addi plura; sed sufficiant scopo nostro allata.

§. X I X.

Ad plenius cognoscendam peripneumoniam naturam, necesse est, ejus *prognosin* exhibere. Haec Medicum instruit de vario morbi exitu, secundo, vel sinistro, magis vel minus periculoso. Liqueat, spectato pulmonum in microcosmo usu summo, eorum inflammationem nunquam parvi momenti esse habendam. Certe nulla actio vitae magis necessaria nobiliorque datur, quam respiratio, qua laesa ergo in loco ancipiti plerumque versatur aeger. Quid ni omni momento periculum increscit, cito dum augetur morbus ex eo, quod sanguinis undae, continuo advolutae, in locum obstructum impellantur. Sed, quod plurimum infert discriminis, est irrequietus pulmonum status. Vix videtur materies inflammatoria ex angustiis suis expediri posse, nisi adsit quies, vel conciliari possit. Quare, impedita, vel multum tardata, resolutione, mutationes graviores sensim gravioresque imminet. Quod demum arti multum adversatur, est morbi sedes, ad quam proxime remedia applicari nequeunt, & pleraque plus minus mutata tantum perveniunt. In genere autem, ut certa quaedam prognosis formetur; notandum sedulo, periculum majus minusve subesse peripneumoniam, prout in diversae temperiei corpora incidat, atque a gravioribus, vel levioribus,

C

causis

caulis sit excitata, quibus effectus respondeant. Notant Observatores, fide digni, peripneumoniam in strictioris compagis hominibus, ceteris paribus, majori cum periculo conjunctam esse, quam in laxioris contextus. Inde magis exitiosam evadere viris, quam femellis, in quibus ob vasorum laxitatem, teneritatem, & humorum gravitatem minorem, resolutio feliciter succedat. Apparet hinc, quid statuendum de corporibus exercitatis, vel otiosis, calidis vel frigidis, junioribus vel senioribus (§. VIII). Verum tamen periculi magnitudinem tuto semper causarum plurium, vel pauciorum, gravitate metiri licet. Ita minor longe ab aliqua accidat aeris intemperie quam emanationibus venenatis &c. Major autem, ubi inflammatio ceu secundarius morbus alio supervenit, & contra. Metastasis enim, undelibet oriunda, si ex ignobiliore ad nobilior viscus pertineat, prostratis jam naturae viribus, semper suspecta & pertimescenda esse, animadvertitur. Ex quibus, quae ad symptomata spectent, animo facile assequi dantur. Scilicet quo numerosiora vehementioraque concurrunt; eo praesentius adesse periculum, & contra. Quare, quo respiratio magis interclusa, dolor pertinacior, sputorum ejectio parvior, fitis flagrantior, febris acutior, frigus extremorum insignius, interiorum calor urentior, excretiones inordinatiores; eo omnia pejora existunt. Possent ad haec revocari diversi gestus aegrotantium, manuum crebrae ad caput sublatores, earundem jactationes, festucarum flocculorumve venatus &c. Crustae densioris, inflammatoriae dictae, apparitio
in

in sanguine, vena educto; urina sanæ ut & aquosæ simillima; sudores circa cervicem & frontem, & similia symptomatum gravissimorum nomine a Medicis Practicis perhiberi solent. Sed ratio maxime habenda pulsus, qui, quo inaequalior, debilior, & mollior; eo circulationis status angustior obtinet, & discrimine plenior. Atque hæc, ut deterrimam rerum faciem, & plane funestam non indicent; sinistri tamen præfagii recte habentur. E contrario læta affulget spes, symptomata si leviora emergant, & benigniora, quippe quæ mitem morbi indolem præ se ferunt. Hinc boni multum promittunt toleratio morbi facilis, liberior respiratio, doloris lenitas, sputorum expeditior proventus cum levamine, sitis multæ absentia, caloris temperies æquabilis, excretionum naturalium laudabilis eventus, somni arctioris complexus, sudorum moderata diffusio &c. Certe hæc si observentur; natura & ars triumphum canant.

§. X X.

Consideratio nostra nunc eo deducta est, ut *Pleuropneumoniae exitus* dicti se offerant contemplandos. Diversi sunt, quemadmodum in aliis inflammationibus, & tendunt vel ad sanitatem; vel alios morbos; vel ad mortem. Faustissimus accidit, qui *benigna* vocatur *resolutio*, adquam proxime accedat *evacuatio critica*. Resolutio laudata vitæ fit superstitis, artisque salutaris convenientibus auxiliis adjuta, ubi materies inflammatoria, in

meabilis & fixa, dissolvitur, moveturque mobilis; adeo ut vel recta in venas transeat, vel retrograda via in vasa majora remeēt. Optimus omnium utique, & optatissimus merito salutatur hicce eventus. Qui contingere solet, si motus non sit nimis vehemens; inflammatio non admodum saeva, nec obturatio nimis magna, nec firmiter infixata, temperies laudabilis, blanda humorum crasis, & morbus non nimium proventus. Neque evacuatio critica parum se probat, licet gravior exarserit peripneumonia, dum materies morbifica, minus assimilata, natura vel sola, vel arte ministra, & adjuvante, foras elicitur. Frequenter excretio ejusmodi per expectorationem fit, qua sputa proveniant. Haec boni plurimum praenunciant, si cum levatione symptomatum copiosa exeant, & probae indolis; qualia sunt blanda, e flavo albicantia, bene cocta, parum sanguinolenta, nec foetorem spirantia. Contra vero, si appareant purulenta, ichorosa, multum cruenta, vel fusca &c. Observatur quoque materies critica quandoque una cum humoribus sanis ad tubum intestinalem devehit, & renes. Quinimo devehit, sed rarius ad uterum, nascente menstruorum fluxu uberiori; adnares, superveniente haemorrhagia larga, ad amplissimam regionem cutis, & eliminari foras specie sudoris.

§. XXI.

Secundus peripneumoniae exitus (§. XX.) multos variosque complectitur morbos, quos inde oriri,

ri, quotidiana docet experientia. Sic, elapso resolutionis termino, instat ut plurimum *suppuratio*, vel funeratio partis, quae *gangraena* audit, vel *scirrhus*. Eveniunt & alia inter mala metastatica deliria, phrenitides &c. Quod si accidit suppuratio, quod verbo monuisse sufficiat, nascitur apostema, ruptis successive valis inflammatis, & cum effulis liquidis mirabili quodam modo in liquidum aequabile pus dictum conversis.

Quae actio futura quo pacto praenoscat, & praesens dignoscatur, inquirere superfedemus, relegantes L. B. ad Dissertationem Inauguralem experti viri W. L. VEERMAN, Anno 1755. editam. Verum, quod praecipue notandum si abscessus in pulmone genitus, quem vomicam dicunt; haec continuo magnitudine sua crescere potest, adeo ut totum occupet pulmonem. Ea tunc non raro in phthysin transit, magis minusve desperatam &c. Ubi subito rumpitur, pure in asperam arteriam rejecto, aliae adversitates alias sequuntur. Miser aeger, praeclosa aeris via, subito apnoicus redditur, & si puris magna affluat vis, suffocatus perit. Idem abscessus, ubi disruptus pus fundit in cavum thoracis, novus incidit morbus, nempe empyema. Innotescit hoc ex eo, quod nulla praecesserit expectoratio, nec metastatica quaedam depositio puris ad alia loca, detecto tamen apostemate; unde iterum novae inducuntur calamitates, quae plerumque non nisi cum morte silent. Post empyema remanet ulcus, & fomes, si pus non omne resorptum abducatur. Quod eo tempore intercedit levamen, parvum est, & breve evanescit.

Prout vero pus ad alia aliaque viscera, vel organa, agitur, diversa majoraque, vel minora, creat mala, quae suis ex effectibus cognoscantur. Fiunt tamen, felici saepe cum eventu, abscessus ad aures, vel crura, hypochondria &c. Quae metastases an futurae sint, & quando, certis ex signis praedici nequeunt. Sagaciores Medici solent tunc agere tantum spectatores, ut ea attente observent omnia, quae natura curatrix activa moliatur. Ubi autem pus ad aliquam partem fertur, incipit ea magis magisque dolere, calere, tendi, tumere &c. Reliqua, quae huc pertinent, brevitatis studio praetereunda videntur.

§. X X I I.

Exitus peripneumoniae in *scirrhum* certa ratione ex inflammationis labe consequitur. Difficilis ille cognitu, forte solum ex praegressa phlegmone irresolubili, absente suppuratione, cum respiratione laboriosa & anxia nasci concipiatur. Contingit, quando materies inflammans lentior vasis tam alte & firmiter inhaeret, ut cum iis in tumorem durum, asperum, & indolentem abeat. Oritur hinc maxime, ubi sanguinis motus multum torpet, & inflammatio insidet arteriae bronchiali. Contra haec dum arteriam pulmonalem tenet, ob humorum irruentium impetum ad suppurationem, vel & gangraenam, decurrit. Postrema haec affectio, sique alia, maxime metuenda est. Nascitur ab incitatissimo humorum incursum in loca obstructa & inflammata. Humoribus multiplex tunc inesse solet
acri-

acrimonia, qua citius tardius corrumpant & destruant omnia. Futura gangraena animo praecipitur ex violentiorum peripneumoniae symptomatum concursu. Nata scitur, si, nulla facta resolutione, nec suppuratione, symptomata illa increcant, pergantque, nec non sputa prodeant prava, tenuia, ichorosa, livida, atra, & demum sudores frigidi. Quibus apparentibus, facies exsurgit Hippocratica cum universi corporis tabe, quae in mortem desinit. Atque haec tandem ultimus est inflammationis nostrae exitus, cujus praesagia ex dictis facile hauriri queunt.

§. X X I I I.

Omnis, quae haecenus tradita fuit, morbi theoria ad rationalem ejus curationem spectat. Haec ut rite suscipiatur, ad varios peripneumoniae status sedulo attendendum est. Hi enim ut differunt, variam quoque medendi viam ingredi oportet. In universum ea, quae agenda sunt, ad certas quasdam indicationes referri solent. Primae ac praecipuae jubent, ut 1°. omnis cura adhibeatur ad citam eamque benignam resolutionem obtinendam; 2°. si isthaec obtineri nequeat, ad evacuationes criticas naturae salutes, quantum fieri possit, provehendas. Quod ad priorem attinet; haec efficitur administratione prudenti talium remediorum, quae humores obstruentes solvant, vasa laxent infarcta, & resolutam materiem vel promoveant, vel retro pellant. Quem in finem commendatur quies corporis &

& animae; vapor tepidus, infundibuli ope ori, naribusque admotus; balneum pedum, manuum &c. & epispasticorum usus. Convenit etiam quam maxime victus tenuis, humidus, blandus, tenuioris potus forma exhibendus. Sed princeps, quae huc pertinet, curatio perficitur medicamentis diluentibus & resolventibus ceterisque, quae uno nomine antiphlogistica vocantur. Hisce rite adhibitis, & partibus firmis vasculosisque debita laxitas & humoribus meabilitas pristina conciliari potest. Expedit notasse, in benigniori peripneumoniae specie, non semper necessariam esse venae Sectionem, vel certe non validam, ne naturae actio turbetur. Pleurumque tamen sanguinis missio maximopere prodest, nec non lenis alvi subductio. In qua medicatione, quae generatim determinari nequit, Medici prudentia omne fert punctum. Ubi natura viam monstret, qua morbus tollatur, necesse est, eam sequi, vel ad salutarem exitum dirigere. Quare si in principio cum levamine emittantur sputa; vel materies critica cum urina copiosa & crassa reddatur; vel fluxus varii, seu haemorrhagiae narium, uteri &c. oriantur; evacuationes hae convenientibus pharmacis promovendae sunt. Ea, quae & qualia sint, singulis accommodata, neminem, in praxi clinica parum versatum, fugiunt. Non opus hinc videtur in illis describendis inmorari.

Verum ubi constat, resolutionem sponte, vel artis beneficio, non succedere, nec excretiones salutares contingere; Medicus validioribus uti debet armis ad hostem pertinacem debellandum. Idcirco
in

in adverso hoc rerum statu , etiam atque etiam requiritur , ut vena semel , bis , ter , vel pluries , fectur. Iteratam equidem & largam sanguinis de- tractionem indicant corpora plethorica , & robusta , quae vitae viribus maxime pollent. Contra tene- riora & debiliora magnam humorum imminutio- nem , vel educationem , sustinere non valent. Unde liquet , in venae sectionis legitima determinatione multum esse situm. Animadvertere insuper est , quod ars praecipit , venam magno vulnere ape- riendam esse , quo crassior sanguis copiose satis profiliat. Certissimum est , in quavis graviore pul- monum inflammatione , si sanguis extrahatur , im- minuto circulationis orgasmo , suppurationem & gangraenam optime praecaveri. Quidni etiam , subducta humorum massa , vasis libertas concedi- tur , vel potestas , sese expeditius contrahendi , eoque vel infixum retropellendi , vel compactum dissolvendi. Accedit , quod , depletis vasis , libe- rior reddatur & abundantior remediorum ad par- tem affectam transitus. Atque parum interest , an brachiorum vena , vel alia incidatur , modo san- guinis debita eliciatur copia. Non autem in V. S. acquiescendum , sed laudata ante in auxilium vo- canda medicamenta ; quae sunt balnea vaporosa , fo- menta , cataplasmata , & imprimis resolventia , di- luentia &c. Talia maximopere conducunt , si for- ma decocti , vel infusi , adhibeantur , & tepida quantitate convenienti hauriantur. Cavendum au- tem , ne abunde nimis propinata ventriculum gra- vent , & laedant. Neque minori opus est circum-

D

spec.

spectione in exhibendis remediis somniferis. Mitiora anodyna usu suo se plurimum commendant. Possunt quoque leniora locum habere stimulantia ad tussim suscitandam, qua ad expectorationem pulmo incitetur, quandoque valde salutarem. Quæ huic scopo inserviant, cum perito in arte nota sint, enarrare supersedeo. Cautelas, quæ circa illorum electionem, dosin, & adhibendi modum observandæ, medentem ratio doceat. Tandem, ad curam recte peragendam, succurrunt clysmata, & quidem lenia, quæ primas vias laxando, & lubricando egregie valent. Acriora paulo possunt quandoque admitti, si ea vel morbi vis, vel aegri temperies, suadeat.

Qua ratione regimen rerum sex non naturalium sit instituendum; ex supra dictis constat. Diaeta tenuis semper imperanda, ne alimentorum, vel potulentorum, mole oneretur aeger, cui ceterum morbus satis negotii facessit.

Quibus apte dispositis, spes datur haud dubia, peripneumoniam, modo medelam admittat, quam felicissime posse tolli.

Quod si autem morbus adeo rebellis sit, ut remediis commendatis non cedat; exitus ejus reliqui graviores metuendi sunt.

In his angustiis quomodo se gerere debeat Medicus, ad officium suum debite exsequendum, ex rationali therapia patet. Nimis longum foret, ex hac, quæ petenda, bene multa, & singulari consideratione digna, hic afferre. Quam
obrem

obrem hic inpraesens subsisto, serio mihi gratulaturus, si ceterum instituto utcunque satisfecisse videbor.

F I N I S.

A N N E X A.

I.

Aerem dari thoracicum, haecenus demonstratum non est, & an unquam demonstrari possit, dubito.

II.

Anatomia totius est Medicinae fundamentum.

III.

Medicamenta, vi quacunque praedita, non eosdem in omnibus corporibus praestant effectus.

IV.

Venae sectio cuilibet inflammationi curandae haud quaquam convenit.

V.

Nulli sunt morbi, ad quorum curationem felicem diæta non plurimum valeat.

T E R
I N H U L D I G I N G E
V A N D E N
W E L - E D E L E N
H E E R E
CAROLUS CARNIER ,

MYNEN ZEER GELIEFDE BROEDER.

*Als Zyn Ed. tot GENEESHEER ver-
heven wierd.*

Wyl ik u heeden zie na 't koor der Eere stappen,
En onder 't bly gejuich , en vrolyk handeklappen
Verkrygen d'Eerkroon, in het worstelperk der jeucht,
Dat dan het Leidsch Atheên weêrgalme van die vreucht.
En d'Echo neêrvalt, in *Schoonhovens* held're dreeven,
Om van uw' moeite, en vlyt, aldaar een' blyk te geeven.
Zoo kroon' myn Zang-nimf, U, gedoft in 't Feestgewaas,
Daar g'in deez' rol ontvouwt der Menschen jammerstaat,

En

En keurig onderzoekt, de nuttige Artzenijen,
Wyl gy het oog laat door een veld van kruiden weijen.
Minerva kroon u zelfs, wyl gy treedt op het spoor
Der schrandere Artzen, in het hooge Tempelkoor.
Daar voor uw onderzoek, gehaalt in duist're nachten,
De zuchtenden al reets op uwe bystandt wachten.
Ga heên, vertoef dan niet, zoo zy uw' wyze raat
Den kranken tot een' steun, der zieken toeverlaat.
En wordt 't dan eind'lyk tydt om vrucht van vreucht te
plukken
Dan wensche ik dat in 't kort zal naa genoegten lukken,
Dat men uw' zyde ziet versiert met eene Maacht,
Wier schoonheidt U bekoort, en 't minziek oog behaacht.

F. LIETAERT.

TER

TER EERE
VAN DEN
EDELE HEERE
CAREL CARNIER,

Als Zyn Ed. tot *Geneesbeer* verheven wierd.

Kroond dan APOLLO *zelus met krakende Laurieren*
Dees dag uw hoofd myn Vriend! in weerwil van de nyd;
Wit Hy met 't Doctoraat uw schrandere brein verciere
Als zynen echten zoon: verzuym dan moeit' nog tyd,
Om voor het leven van den sterfeling te plyten,
Wild altyd onvertsaagd de dood uw weerstand bien;
Dan zuld Gy zonder blaam steeds van uw pligt u quyten,
En altyd uwe Konst met lof betalen zien.

J. G. WILLEMSE,
Med. Stud.

T E R R E

V A N D E N

E D E L E H E E R E

C A R R I E R

Alte Ed. tot Gewestver. verhooven wils.

...

...

...

...

...

J. G. WILLEMS,
Med. Sch.